

A woman with long blonde hair, wearing a floral patterned cardigan and blue jeans, sits on a rocky ledge. She is looking out over a city with a prominent cathedral, likely Salamanca, under a sunset sky. A blue bag is on the ground next to her.

ELIZABETH MUSSER
**HET BELOOFDE
LAND**

**Drie vrouwen maken
de reis van hun leven**

ROMAN

1

ABBIE

5 april 2018

Ik heb twintig jaar mijn best gedaan om het leven van mijn familie zorgvuldig aan elkaar te borduren. Als ik merk dat mijn noeste arbeid rafels begint te vertonen, voelt het dan ook alsof ik verstrikt raak in één grote angstige knoop van onrust.

Mijn zoon Bobby zit in de keuken een boterham met pinda-kaas en jam naar binnen te schrokken als hij zegt: ‘Mam, ik moet je iets vertellen.’

Bobby is een goede jongen, dus ik verwacht niet dat ik iets te horen krijg over drugs of een zwangere vriendin. Maar wat volgt, verwacht ik ook niet.

‘Ik denk erover om een tussenjaar te nemen.’

‘Een wat?’

‘Een tussenjaar, je weet wel: een jaar waarin ik even iets anders ga doen, voordat ik ga studeren.’

‘En wat wil je dan gaan doen?’

‘De wereld zien. Stephen vertelt vaak hoe geweldig zijn tussenjaar was en dat heeft me aan het denken gezet.’

Stephen Lefort is Bobby’s baas bij de krant. Bobby loopt stage op de afdeling grafische vormgeving.

Ik ben sprakeloos. Mensen hebben me er altijd van beschuldigd dat ik een perfectionist ben, en dat zal ik ook niet ontkennen. Maar heeft het feit dat ik wil dat mijn zoon na zijn eindexamen de meest logische vervolgstap zet – studeren – iets met perfectionisme te maken? We hebben immers zijn privéschool betaald, hij heeft schitterende cijfers gehaald voor zijn eindexamens en is al aangenomen op drie prestigieuze universiteiten.

Een brok van angst zet zich vast in mijn keel. Eerlijk gezegd heb ik al een tijdje het gevoel dat Bobby van lieverlee steeds meer afstand van ons neemt. In de afgelopen twee jaar richtte zijn grote, milde, creatieve hart zich steeds minder op school, sport en meisjes en steeds meer op iets wat ongrijpbaar is.

Bill maakt zich er geen zorgen over. Bill maakt zich nooit ergens zorgen over.

‘Het lijkt me wel wat om door Europa te trekken en de musea daar te gaan bekijken, net als Swannee dat heeft gedaan. Ik zou wel een poosje naar Parijs willen en daar optrekken met haar kunstenaarsvriend Jean-Paul.’ Hij bloost. ‘Dat soort dingen.’

Ik probeer mijn angst weg te slikken. ‘Ik denk niet dat een reisje naar Parijs op dit moment zo’n geweldig idee is, met al die geheime terroristische cellen overal in Europa.’

‘Maar het zou toch geweldig zijn als ik door Europa kon reizen zoals Swannee dat heeft gedaan?’

Swannee is mijn moeder en ze ontmoette Jean-Paul in de lente van 1968, toen hij nog een tiener was en in Parijs een studentenopstand uitbrak. Ze was kunstschilder en haar schetsen uit die tijd staan vol oproerpolitie, uitgebrande auto’s en chaos.

‘Dat was een erg verwarrende en chaotische tijd, Bobby.’

‘Ik weet het. Het is toch cool dat Swannee dat heeft meege maakt?’ Zijn ogen lichten op als de Eiffeltoren in een donkere nacht. ‘En ik zou alle geweldige musea kunnen bezoeken waar jouw oma Sheila is geweest tijdens háár reis door Europa. Ik maak er gewoon een familietraditie van!’

De angst glijdt door mijn keel naar mijn maag. ‘Bobby! Je overgrootmoeder is op de terugweg naar huis omgekomen bij een vliegtuigongeluk!’

Hij negeert mijn uitbarsting. ‘En ik móét gewoon naar Wenen. Je weet dat ik er mijn hele leven al van droom om de schilderijen in het Kunsthistorisches Museum te bewonderen.’

Nee, dat weet ik niet. Hoewel mijn moeder daar waarschijnlijk wel van op de hoogte is. Dit soort dingen bespreekt hij normaal gesproken met haar.

‘En ik ga daar echt niet alleen maar kunst en cultuur snuiven, mam. Stephen zegt dat ik een paar artikelen kan schrijven voor de *Press*. Hij kent mensen die net buiten Wenen wonen. Ik kan bij hen logeren en zelfs de zendelingen helpen die daar op een hulppost met vluchtelingen werken.’

Zijn knappe jongensachtige gezicht straalt van geestdrift en bezieling. Hij lijkt als twee druppels water op Bill in zijn jonge jaren; hij heeft dik, onhandelbaar roodbruin haar en zijn volle pony valt in zijn ogen, die prachtig lichtbruin zijn, helder, warm en vriendelijk. Hij is ook lang, net als zijn vader, bijna één meter vijftientig en slungelig. Het perzikkleurige dons op zijn bovenlip is pasgeleden veranderd in schuurpapier.

Ik probeer een manier te bedenken om uit de keuken te glippen, maar Bobby staat nu voor de enige deur. De woorden trekken aan mijn geestesoog voorbij: oproerpolitie, opstand, vliegtuigongeluk, vluchtelingen. Ik plak een glimlach op mijn gezicht en fluister: ‘Wauw. Het klinkt alsof je hier al een poosje over hebt nagedacht.’

★★★

Als ik Bill die avond over ons gesprek vertel, haalt hij zijn schouders op. ‘We moeten hem loslaten, Abbs. Bobby is een oude ziel. Hij komt niet in de problemen. Als het nu Jason was die op een vliegtuig wilde springen, zou ik me wel zorgen maken. Maar die krijgt het al druk genoeg met het overtreden van de regels op zijn kostschool. Ik ga ervan uit dat hij daar voor de Kerst al wordt weggestuurd.’

Ik vind het helemaal geen leuke opmerking. Beide jongens zullen ons op hetzelfde moment verlaten en allebei op een andere manier dan ik voor hen had bedacht. Ik sluit mijn ogen en zie de zestienjarige Jason met zijn blonde haren en blauwe ogen voor me die mij met zijn gebruikelijke charme probeert te overreden: ‘Die school heeft een geweldig American-football-team, mam – je hebt gehoord wat de recruiter zei. Ze hebben

me daar nodig.' Hij knipoogde en grijnsde en wist maar al te goed dat het kuiltje in zijn rechterwang mijn gealarmeerde hart zou doen smelten.

'Bobby redt het wel,' zegt Bill. 'Hij zorgt al heel lang voor ons allemaal.'

'O, Bill. Dat is nu juist het probleem. Het liefst wil hij zorgen voor iedereen die hij tegenkomt. Als hij niet oppast, geeft hij nog al zijn geld weg aan een dakloze man of een kunstenaar die krap bij kas zit. En hij weet niet hoe hij een trein moet reserveren of een hotelkamer moet boeken. Het is nog nooit nodig geweest dat hij –'

Bill steekt zijn hand op om mijn woordenstroom een halt toe te roepen. 'Dat is nou precies de reden waarom we hem moeten laten gaan, Abbs. Hij moet het leren. Zonder ons.'

Drie maanden later staan wij, de hele familie Middleton-Bartholomew, in de grote hal van het Atlanta History Center te luisteren naar Swannee.

'Het kostte nogal wat moeite om dit schatje te verplaatsen,' zei ze.

'Dit schatje' is het Cyclomara, een cirkelvormig panoramaschilderij dat langer is dan een footballveld, zes ton weegt en zo hoog is als een gebouw met vier verdiepingen. Toen we klein waren, namen mijn ouders mijn zusjes en mij altijd mee naar de dierentuin in het Grant Park en daarna naar het oude bakstenen gebouw waar het Cyclorama al honderd jaar stond. We liepen dan door de cirkelvormige ruimte en keken naar het schilderij van de Slag bij Atlanta terwijl mam het verhaal vertelde: '1864 was een keerpunt in de Amerikaanse Burgeroorlog... Het schilderij was oorspronkelijk bedoeld voor de noordelingen... Zien jullie dat die soldaat het gezicht heeft van Clark Gable?'

Ik keek altijd gefascineerd naar de geschilderde chaos van

bebloede soldaten en dode paarden, maar tegelijkertijd walgde ik ervan.

Nu is het enorme historische schilderij heel voorzichtig verplaatst naar zijn nieuwe onderkomen in Buckhead. Pap en mam zijn allebei als deskundige bij dit project betrokken geweest – mam omdat ze *de* Mary Swan Middleton is, de geliefde kunstenares uit Atlanta, en pap omdat hij al meer dan veertig jaar onderdeel uitmaakt van de stadplanning van Atlanta.

Wij – mam en pap, Nan, Ellie en ik, onze mannen en onze kinderen – zijn hier allemaal bij elkaar gekomen voor een kijkje achter de schermen, een voorproefje voordat het schilderij weer aan het grote publiek wordt vertoond. Mam beweegt zich gracieus en haar grijze haren vangen het licht terwijl ze vertelt hoeveel moeite deze verhuizing heeft gekost.

Bobby kijkt met verrukte adoratie naar zijn grootmoeder. Als kind vond hij het al geweldig om naar haar huis te gaan en toe te kijken als zij schilderde. Hij heeft haar vergezeld naar een groot aantal exposities. Vaak was hij het dan die haar schilderijen droeg en haar hielp om die overal in Buckhead in de huizen op te hangen. Hij ademt de verf, terpentijn en verhalen in, en als hij daarna weer thuiskomt, slaat hij zelf aan het schilderen.

Het enige wat ik kan schilderen, zijn de muren van mijn huis.

Mijn vader zit rechts van mij in een rolstoel. Hij zegt iets tegen me en ik buig me naar hem toe: ‘Ik vind het echt geweldig om hier met jou te zijn, Abbie. Ik kan me nog herinneren dat we vroeger met je moeder en je zusjes naar het schilderij gingen kijken.’

Precies dezelfde opmerking heeft hij de afgelopen twintig minuten al twee keer gemaakt. En ik voel weer dezelfde steek van bezorgdheid, bijna angst. Pap is nagenoeg blind, maar hij stond erop om met ons mee te gaan om het Cyclorama te bekijken en mam, mijn zussen en ik doen alles voor hem. We doen wanhopig ons best om hem gezond te houden en te vechten tegen elke kwelgeest, elke ziekte en depressie die

hem in zijn greep zou kunnen krijgen. Maar natuurlijk falen we schromelijk.

Bill staat aan mijn andere kant. Ik vind zijn hand en hou die stevig vast. Gelukkig blijft hij te midden van alle veranderingen rechtvereind, als een rots. Mijn ogen schieten heen en weer tussen pap, Bobby en Jason, en in mijn hoofd zeg ik: *Ik kan het niet aan om hen alle drie tegelijk te verliezen, Heer. Niet nu. Nog niet.*

Een week later liggen Bill en ik in bed. De kloof tussen ons is zo breed als de Chattahoochee-rivier, die door Atlanta naar het zuiden stroomt. Bill klapt zijn boek dicht. 'Ik heb wat rust nodig, Abbie,' zegt hij.

'Ja, ik weet het,' val ik hem bij. 'Het is een vermoeiende tijd geweest, maar alles zal weer in een rustiger vaarwater komen zodra we naar de loft zijn verhuisd.'

'Dat bedoel ik niet.'

Er trekt een rilling langs mijn ruggengraat. 'Wat bedoel je dan wél?'

'Ik heb een klus als consultant aangenomen. Ik ga drie maanden naar Chicago.'

Bill is wel vaker op reis geweest voor zijn werk, maar drie maanden? Mijn keel wordt kurkdroog en ik kan even geen woord uitbrengen. Uiteindelijk zeg ik plompverloren: 'Maar Bobby vertrekt maandag!'

Bill rolt op zijn zij zodat hij me kan aankijken. 'Ja, maar hij gaat niet naar een universiteit en hoeft dus geen tassen uit te pakken of een kamer in een studentenhuus in te richten. Hij pakt een rugzak in en vliegt naar Europa! En Jason vertrekt dinsdag naar de kostschool. Ik ben er nog om de jongens uit te zwaaien en onze verhuisdozen uit te pakken.' De uitdrukking in zijn ogen is koud, bijna kwaad.

'Als je drie maanden niet in Atlanta bent, waarom heb je er dan mee ingestemd om te verhuizen?' fluister ik.

Hij ligt nu op zijn rug, de grijze plukken in zijn haar glanzen in het licht van zijn bedlampje. Hij draagt het morsige oranje T-shirt waarvan ik al jaren smeeek of hij het weg wil gooien. Uiteindelijk hebben we een compromis gesloten en draagt hij het alleen nog 's nachts. Het verschoten T-shirt heeft een scheur in een van de mouwen, waardoor zijn gebruikte schouder zichtbaar wordt. Bill ruikt nog naar plezier en spelletjes, maar zijn ogen zijn gesloten en zijn mond is vertrokken tot een strakke lijn.

Uiteindelijk zegt hij: 'Ik heb er niet mee ingestemd, Abbie. Jij hebt steeds geprobeerd mij om te praten. Je smeekte en smeekte en ten slotte was jij het die de knoop doorhakte.' Zijn stem klinkt bars, geërgerd. En vermoeid.

Ik probeer te slikken, maar mijn keel is zo droog dat het bijna is alsof ik stik. We wonen al achttien jaar in de wijk Grant Park in Atlanta. Maar het nieuwe huis, een loftwoning aan de hippe Beltline Trail, is ruim en heeft een adembenemend uitzicht. En pap heeft geholpen het te ontwerpen. Bill en ik waren het erover eens dat het een goede keus was om erheen te verhuizen. We hebben het samen besloten...

'Ik kan gewoon niet meer omgaan met jouw behoefte om alles onder controle te houden, Abbs. Ik heb gewoon... wat rust nodig.'

Hij rolt weer op zijn zij, met zijn rug naar mij toe gekeerd, en ik weet dat ons gezamenlijke leven langzamerhand steeds verder begint uit te rafelen.

★★★

De dozen staan klaar om in de verhuishwagen te worden geladen. Ik zit wezenloos in onze grote, lege woning op de tegelvloer. Naast mij zit Poncie, een kruising tussen een spaniël en een vuilnisbakkenras. In haar smekende ogen is maar één vraag te lezen: *Wat is er gebeurd?* 'We gaan verhuizen, meisje. Dat heb ik je al eerder uitgelegd.'

Ze dribbelt nu al weken van de ene kamer naar de andere, haar goudkleurige ogen verdrietig en verward, alsof ik haar bedrieg waar ze met haar kleine natte neus bij staat. Hoe haal ik het in mijn hoofd alle spullen uit dit huis weg te halen?

Mijn iPhone laat een liedje van Billy Joel horen. Ik neem een flinke slok water en aai Poncie over haar zachte, pluizige vacht.

Billy zingt over zijn droom. Hij wil maar op één plaats zijn en dat is thuis, bij de persoon van wie hij houdt.

Er vormt zich een brok in mijn keel en plotseling begin ik te huilen. Poncie komt dichterbij me zitten en legt haar kop op mijn schoot. Ik aai haar terwijl de tranen over mijn wangen blijven stromen en Billy mijn levensverhaal zingt.

Ik voel zijn verlangen. Het is ook mijn verlangen. Was het maar waar...

Hoe kon alles zo hopeloos verkeerd gaan?

'Ik heb wat rust nodig, Abbie.'

Elke doos is voorzien van een nummer en al die nummers staan weer in een Excel-bestand, zodat de verhuizers de dozen uit de vrachtwagen kunnen laden en ze naar de juiste kamer in onze nieuwe woning kunnen brengen. Ik heb het allemaal perfect gepland, tot het laatste detail.

Behalve...

'Ik heb wat rust nodig.'

2

BOBBY

Mam maakt zich vaak zorgen. Eigenlijk altijd. Daarom voel ik me een beetje schuldig omdat ik haar ga verlaten. Vooral nu, nu alles zo op losse schroeven staat. Mam vindt het afschuwelijk als alles ‘op losse schroeven staat’. Het is echt haar eigen verdienste dat ze niet ‘compleet van de kaart is geraakt’ – nog een van haar favoriete uitdrukkingen – toen ik haar vertelde dat ik een tussenjaar wilde nemen. Maar het was wel duidelijk dat ze het er niet mee eens was.

Ik heb het redelijk goed gedaan op school – prima cijfers en zo – en daarnaast ook alle buitenschoolse zoai afgerond die ‘vereist’ is om een ‘goede kandidaat’ te worden voor een van de universiteiten uit de Ivy League. Ook dat heeft mam geregeld. En blijkbaar pas ik inderdaad in hun profiel, want ik ben toegelaten tot een van die universiteiten. Maar ik wil helemaal niet studeren aan een Ivy League-universiteit. Het enige wat ik wil, is schilderen, net als mijn oma, Swannee, vroeger. Ze heeft een fantastische carrière gehad.

Al toen ik nog jong was, nam ze me mee naar plekken als het High Museum en de Atlanta Symphony, en dat vond mijn moeder prima omdat het onder ‘cultuur’ viel. Maar toen Swannee hoorde over mijn tussenjaar en aanbood om een schildercursus van vier maanden bij Jean-Paul te betalen, kreeg mijn moeder weer ‘bibberlippen’, die er altijd op duiden dat ze wanhopig probeert de drang om iets te zeggen waarvan ze weet dat ze daar later spijt van krijgt te onderdrukken. De gedachte dat ik deze herfst niet naar de universiteit ga, bezorgt haar bijna een hartaanval.

Gelukkig vindt pap het prima dat ik een tussenjaar neem. Hij

is consultant vermogensbeheer en helpt mensen die stinkend rijk zijn om nog een beetje rijker te worden. Volgens mij is dat hem in ons geval ook best goed gelukt, want wij hebben zeker geen gebrek aan geld. Hij zei zelfs dat hij de kosten voor mijn tussenjaar wel wilde betalen – nota bene waar mijn moeder bij stond! – en hij knipoogde veelbetekenend naar me.

Het was onze vriend Stephen die me voor het eerst iets over een tussenjaar vertelde. Hij heeft tijdens zijn kinder- en tienerjaren overal op de wereld gewoond en zei dat veel kinderen in het Verenigd Koninkrijk en Europa ervoor kiezen om na hun eindexamen een jaar te reizen of te werken, om zo nieuwe ervaringen op te doen.

Stephen en Tracie Lefort gaan naar dezelfde kerk als ik doe. Stephen heeft een eigen onlinekrant, de *Peachtree Press*, en de afgelopen twee zomers heb ik daar stagegelopen, veelal op de afdelingen fotografie en grafische vormgeving.

De eerste weken van mijn tussenjaar zal ik doorbrengen in een plaatsje dicht bij Wenen en kan ik, als ik wil, uren en dagen in het Kunsthistorisches Museum rondstruinen. Ik ga ook helpen bij een vluchtelingencentrum dat ‘De Oase’ heet. Stephen gaat daar regelmatig naartoe en dacht dat ik me daar wel op mijn plaats zal voelen. En voordat ik die schildercursus bij Swannees vriend in Parijs ga volgen, wil ik eigenlijk nog een stuk van de Camino lopen – van Le Puy in Zuid-Frankrijk naar de Spaanse grens. Een soort bedevaart. Dat was ook Stephens idee.

Als ik hem een paar dagen voor mijn vertrek vertel dat ik serieus nadenk over de pelgrimstocht, zegt hij: ‘Caroline is ook van plan de Camino te lopen, ergens in de herfst. Ik heb haar gevraagd om foto’s te nemen en er een paar artikelen over te schrijven.’

Caroline is Stephens jongere zus. Ze is fotograaf en werkt af en toe voor hem. Stephen maakt zich eigenlijk altijd zorgen over haar. Dat geeft hij niet met zo veel woorden toe, maar hij zegt wel vaak dingen als ‘ze is een vrije geest’ of ‘ze heeft een

moeilijke tijd achter de rug, ik probeer haar weer een beetje op weg te helpen’.

‘Betekent dat dat je niet wilt dat ik je foto’s en artikelen stuur?’ vraagt ik.

‘Natuurlijk wil ik dat wel. Waarschijnlijk lopen jullie sowieso niet dezelfde route. Maar zou je over ongeveer een week contact met haar kunnen opnemen? Haar laten weten welk deel van de Camino jij wilt lopen en wanneer? Het zou geweldig zijn als ik vanaf de dag dat jij in augustus aan je pelgrimstocht begint tot het eind van het seizoen in oktober een serie artikelen in de krant zou kunnen plaatsen.’

Stephen heeft de gewoonte de ideeën die in zijn hoofd opkomen meteen te spuien en het dan aan mij over te laten om er iets mee te doen. ‘Natuurlijk, baas. Geef me haar nummer maar, dan stuur ik haar wel een berichtje.’

‘Dank je. Je weet dat het een beetje moeilijk is om goede afspraken met haar te maken, maar als jullie elkaar op de hoogte kunnen houden van jullie plannen, zou dat al geweldig zijn.’

★★★

Als pap en ik onderweg zijn naar het vliegveld, zeggen we niet zo veel. We hebben de vorige avond al gesproken over het feit dat hij drie maanden naar Chicago gaat om daar aan een nieuw project te werken. We stonden midden in de enorme loftwoning aan de Beltline – ons nieuwe huis.

‘Cool. Gaat mam mee?’ vroeg ik. Hij was al vaker voor zijn werk op reis geweest, maar nooit zo lang, en mam bedacht meestal wel een manier om met hem mee te kunnen gaan.

‘Nee,’ zei pap, en hij liet zijn schouders een beetje hangen. Hij veegde mijn haar van mijn voorhoofd, op de manier waarop hij dat altijd had gedaan toen ik een klein kind was. ‘Nee, ik ga alleen. Ik neem een paar maanden adempauze.’

‘Adempauze?’ Ik vernauwde mijn ogen tot spleetjes. ‘Van jullie huwelijk?’

Toen hij knikte, voelde ik dat mijn maag zich in een knoop draaide. ‘Gaan jullie... scheiden?’

‘Nee, Bobby. Nee. Ik denk het niet. Ik moet er gewoon even tussenuit.’

Als ik eerlijk ben, begrijp ik het wel. Kijk maar naar mij, ik ben ook op een vliegtuig gestapt. Ik vlieg weg, ver weg van mijn lieve, maar dwingende moeder.

‘Heb je...’ Ik kreeg de woorden bijna niet over mijn lippen. ‘Heb je een ander?’

Hij trok me naar zich toe en sloeg zijn armen om me heen. Ik voelde tranen in mijn ogen opwellen. Maar hij beantwoordde mijn vraag niet en ik weet dus nog steeds niet of hij een affaire heeft.

In zekere zin ben ik kwaad op mijn vader omdat hij er net op dit moment vandoor gaat. Jason en ik kunnen eindelijk een beetje aan mams greep ontsnappen – maar we houden van haar. We willen niet dat ze ‘helemaal van het padje af raakt’ – nog een van haar favoriete uitdrukkingen – als pap ook vertrekt. En daarbij begrijp ik nog steeds niet waarom ze zo snel hebben besloten om ons huis te verkopen. Ik hield van dat huis.

Arme mam. Ze kan niet goed met veranderingen omgaan.

Voordat pap me in de vertrekhal voor internationale vluchten een afscheidsknuffel geeft, zegt hij: ‘Ik heb geen idee of ze het zelf doorheeft, maar ik denk dat een adempauze je moeder ook goed zal doen, even wat tijd zonder ons. Blijf voor haar bidden, jongen. Maar geniet ondertussen wel van je ontdekkingstocht door Europa. Het is niet jouw taak om onze problemen op te lossen.’

Als ik in de rij sta voor de douane, stuurt Jason me een berichtje, waarin hij me hetzelfde vertelt als hij me al zo vaak hardop heeft gezegd: *Je hebt vreselijk veel mazzel dat je zo ver weg gaat.*

Jouw school is anders ook niet verkeerd.

Ik weet het. En dan: Wat moeten we doen? Met mam? Ze raakt vast helemaal van haar padje.

Ik glimlach.

Geen idee. Ik denk dat we pap maar moeten vertrouwen.

★★★

Toen ik klein was liep ik altijd Swannees serre binnen als we bij haar op bezoek gingen en zat ik uren toe te kijken terwijl zij schilderde. Zij was degene die mijn liefde voor kunst ontdekte, nog vóór mijn ouders en leerkrachten. Zij kocht mijn eerste schetsboeken, mijn eerste kleurpotloden en daarna waterverf, een doosje met allerlei pastelkleurtjes waar ik met mijn natte kwast overheen wreef voordat ik ze op het witte papier streek. Ik vond het fantastisch om te zien hoe de kleuren in elkaar overliepen, waardoor ik het gevoel kreeg dat het witte papier tot leven kwam.

Toen ik acht of negen jaar oud was, mocht ik met acrylverf en olieverf aan de slag.

Op de middelbare school nam ik kunstgeschiedenis als extra vak. Mam was teleurgesteld, Swannee dolblij. Ze zou mijn kunstzinnige inspanningen altijd ondersteunen, zelfs als ik daarvoor naar Timboektoe zou moeten gaan.

De eerste keer dat ik bewust tot me liet doordringen dat mijn oma oud werd, was ongeveer een jaar geleden. Ik heb het nooit aan iemand verteld, maar wat er toen gebeurde, is eigenlijk de reden waarom ik serieus ben ga nadenken over een tussenjaar. Ik wilde naar Europa gaan nu Swannee nog als mijn gids kon fungeren. En dan bedoel ik niet fysiek, maar mentaal, geestelijk en emotioneel.

We hadden onze doeken in de serre gezet en schilderden het stilleven dat ze had opgesteld. Dat hadden we in de loop der jaren al tientallen keren gedaan, maar Swannee vond dat het belangrijk voor me was om af en toe terug te gaan naar de basis. En zo kon ze ook mijn vorderingen zien.

We zeiden niet veel; altijd als we schilderen, zijn we heel geconcentreerd bezig met ons werk. Maar op een bepaald

moment vroeg ze me iets en keek ik haar kant op. Terwijl ik haar vraag beantwoordde, zat ze op haar stoel, haar penseel in haar rechterhand. Het penseel beefde, heel lichtjes. Het beefde omdat Swannees hand trilde.

Dat was op zich niet zo erg, maar er was nog iets anders. Het stilleven dat ze schilderde was niet zo mooi en gedetailleerd als normaal. Het was alsof ik het verouderingsproces van Swannee op het doek zag plaatsvinden. Haar penseelstreken waren niet langer zo krachtig en zeker als gewoonlijk.

Het brak mijn hart.

Op dat moment besloot ik dat ik naar Europa zou gaan. Niet dat ik dacht dat ze snel zou sterven of zoiets. Maar er was iets diep vanbinnen wat me ertoe drong om te gaan. Dus hoewel Stephen de credits krijgt voor het feit dat hij het zaadje heeft geplant – al geven sommigen hem er de schuld van – neem ik dit tussenjaar in wezen voor mijn grootmoeder, om de inspiratie te vinden die zij hier heeft gevonden en die in me op te zuigen zodat ik die mee terug kan nemen en oma haar kan zien, aanraken en voelen.

Een paar weken voor mijn vlucht zaten Swannee en ik in haar serre en dronken we ijsthee met extra suiker toen er een bericht binnenkwam op haar telefoon. ‘O! Kijk toch eens!’ zei ze, duidelijk verrast. ‘Wat leuk. Wat geweldig.’

‘Wat?’

‘O, ik krijg een bericht dat een van mijn schilderijen wordt geëxposeerd.’ Ze liet me de e-mail lezen.

Beste mevrouw Middleton,

We zijn verheugd u te kunnen medelen dat uw schilderij The Swan House is aangekocht door de familie Cottet en permanent zal worden geëxposeerd in wat de recensenten een van de mooiste kleine musea in Parijs noemen...

‘Het wordt geëxposeerd in Parijs! Wat gaaf, Swannee! U moet het zelf gaan bekijken!’

Ze probeerde te doen alsof het goede nieuws niet zo veel voorstelde. ‘O nee, lieverd. Zo belangrijk is het nu ook weer niet.’

Maar ik kon zien dat het dat wel was. Voor haar. Ik denk zelfs dat ze misschien ook over een reis naar Parijs zou hebben nagedacht als het gezichtsvermogen van mijn grootvader niet nog verder achteruit was gegaan.

‘Ik ben dankbaar voor alle geweldige gelegenheden waarop ik kon reizen en de mooiste kunst kon zien. Maar nu moet ik hier blijven.’

Mijn grootouders zijn erg aan elkaar verknocht en daar ben ik normaal gesproken erg blij mee. Maar ik vond het verschrikkelijk dat Swannee niet in staat zou zijn om de eer die haar te beurt was gevallen met eigen ogen te zien. En dat terwijl ze nog wel zo intens naar dit moment had verlangd. Iets wat ik maar al te goed begreep. Het was het verlangen van een kunstenaar om te worden erkend. Nee, ze hoefde niet per se beroemd te worden, het was genoeg om te weten dat het werk waar ze haar hele leven aan had gewijd, haar roeping, op de een of andere manier ook belangrijk was voor anderen.

Daarom was ik niet verbaasd toen ze me vroeg: ‘Denk je dat je een poging kunt wagen om het museum te bezoeken? Ik zou een privébezoeking voor je kunnen regelen. Maar natuurlijk alleen als je daar tijd voor hebt.’

Het verbaasde me dat een kunstenares die zo gewaardeerd werd en zo veel bereikt had als mijn grootmoeder, nog steeds een gebrek aan zelfvertrouwen kon hebben.

‘Dat zou ik geweldig vinden!’ zei ik.

‘Nou, ik weet zeker dat Jean-Paul graag met je meegaat en je wel een rondleiding wil geven,’ zei ze, waarna ze zachter begon te praten. ‘Mijn laatste en grootste wens voor mijn kunst komt uit... Ik heb altijd gehoopt dat er ooit ten minste één van mijn schilderijen in een museum in Parijs zou hangen. Een

groot deel van mijn avonturen is daar begonnen en nu zullen ze daar voortleven.’

‘Ik ben zo blij dat het *The Swan House* is,’ zei ik, want dat doek was haar nalatenschap en ze had het Italiaanse landhuis in Atlanta heel vaak geschilderd. Ik schoof naast Swannee op haar rieten bankje. ‘Nu we het toch over Jean-Paul en Parijs hebben, kijk eens wat ik op mijn telefoon heb gezet.’

Ik begon door de foto’s te swipen die ik van mijn oma’s schetsboek had gemaakt – het schetsboek met tekeningen van de Europa-reis die ze in 1968 samen met haar beste vriendin Rachel Abrams had ondernomen. Toen ik bij de schets kwam waarop een jongeman op een bankje te zien was, met de Notre Dame op de achtergrond, gaf ik mijn telefoon aan Swannee.

Ze hield hem vlak voor haar gezicht en grinnikte. ‘Daar heb je hem. Jean-Paul Dumontel.’

Jaren geleden was Jean-Paul naar Atlanta gekomen om mijn grootmoeder te bezoeken. Ik heb hem een keer ontmoet toen ik negen of tien jaar oud was. Op het moment dat deze schets is gemaakt, was hij een verlegen jongen van dertien jaar oud en dwaalde hij samen met Swannee door Parijs tijdens de studentenopstand van mei 1968. Ik denk dat Swannee toen net was afgestudeerd. Jean-Paul en zij hadden een vriendschap gesloten op basis van hun gezamenlijke liefde voor kunst. Eigenlijk droomden ze er allebei van om kunstenaar te worden.

En natuurlijk waren ze ook allebei kunstenaar geworden en ook allebei tamelijk succesvol. Jean-Paul had een van zijn schilderijen aan Swannee geschonken en dat hangt nu in het huis van mijn grootouders. Hij heeft altijd een hechte band met haar gehad – hij stuurde haar marmer uit Italië, stof uit de Provence en voortreffelijke rode wijn van zijn favoriete Franse wijngaarden – allemaal omdat zij volgens hem zijn leven en dat van zijn broer had gered tijdens de rellen van 1968.

Nu zou ik in hun voetsporen treden – al waren de stappen die zij hadden gezet moeilijk te evenaren.

Ik legde de telefoon neer en vroeg: ‘Swannee, stel nou dat

ik naar Europa ga, de schildercursus doe en tot de ontdekking kom dat ik er niets van bak?’

‘We weten allebei dat dat onzin is, Bobby. Maar als je niet goed genoeg bent of er geen plezier meer aan beleeft, dient zich vast wel een andere weg aan om te bewandelen. Dan ga je naar school en probeer je iets anders.’

‘En wat als ik wegga, mijn roeping vind en uiteindelijk nooit aan een “volwaardige” studie toekom? Dat zou mams hart breken. En pap zou er ook niet blij mee zijn.’

Swanee zette haar plastic beker van de Georgia Tech Yellow Jackets neer en sprak langzaam – ze had tegenwoordig nooit haast. ‘We vertrouwen erop dat de Geest ons leidt. Je moet je eigen weg vinden in het leven en erop vertrouwen dat onze God groot en wijs genoeg is om ervoor te zorgen dat de mensen van wie je houdt naar je zullen luisteren.’

Mijn oma is een uiterst geestelijke vrouw.

‘Eén ding weet ik zeker, Bobby. Je moet ervoor zorgen dat jouw verwachtingen, of die van een ander, je niet verpletteren. Zulke verwachtingen zorgen er alleen maar voor dat je creativiteit opdroogt. Grijp deze kans met beide handen aan, Bobby. Sla je vleugels uit.’

En dat heb ik gedaan. Ik vlieg.

★★★

ABBIE

Ik zie hem vertrekken en een stukje van mijn hart vliegt het raam uit, met hem mee. Het voelt alsof ik langzaam doodga, alsof God mijn dichtgekleemde vuist openwrikt en me dwingt om deze jongen, die eigenlijk al een man is, uit te zwaaien zonder achter hem aan te rennen.

Maar Bobby droomt in levendige kleuren en met een inzicht dat vroegrijp lijkt te zijn schildert hij zijn dromen op zijn doeken. Mijn maag draait zich om, ik ontspan mijn vuist en

dwing mezelf niet te huilen terwijl ik hem de deur uit zie lopen. Hij draait zich om, schenkt me een scheve grijns, laat dan zijn tassen op de grond vallen en loopt terug om me een knuffel te geven, zoals hij altijd had gedaan toen hij nog een kind was.

Ik laat de tranen stromen.

Zijn vader brengt hem naar het vliegveld. En daarna?

Bobby begint zijn tussenjaar in elk geval op een plaats die veilig lijkt. Ik probeer het woord ‘vluchtelingencentrum’ zo veel mogelijk uit mijn hoofd te bannen en vooral te denken aan het feit dat het een plek is die Stephen goed kent. En ik vertrouw Stephen. Hij heeft ons al een keer door een grote familiecrisis geholpen.

Ik scroll door de e-mails op mijn telefoon tot ik bij een map kom met de naam ‘reizen’. Afwezig kijk ik naar de lijst e-mails ter bevestiging van de vlucht die ik voor Bill en mij heb geboekt. Een reisje naar Frankrijk, voor na het verrassingsfeestje dat ik in oktober wil organiseren. Hij heeft altijd al een keer naar La Rochelle gewild, een idyllische plek aan de westkust van Frankrijk, waar een van zijn voorouders, een hugenoot, aan het eind van de zestiende eeuw is gestorven. En ik ben vast van plan om die droom in vervulling te laten gaan als cadeau voor zijn vijftigste verjaardag.

‘Ik heb wat rust nodig, Abbs.’

Ik hoop in elk geval dat ik de mogelijkheid krijg om die droom werkelijkheid te laten worden.

Twee dagen geleden is Bobby uit het nest gevlogen en gisteren hebben we Jason bij het footballkamp afgezet. Nu kijk ik naar Bill die zijn koffers pakt – de koffers die hij nog maar een week geleden heeft uitgepakt in onze nieuwe loft en die ik kort daarvoor had ingepakt voor de verhuizing, elk overhemd gestreken en elke sok in zijn wederhelft gevouwen. Ik voel dat de kleur uit mijn gezicht wegtrekt. Hij is vastberaden, vastbesloten en

beweegt op de automatische piloot.

‘Kunnen we even praten?’ Het is de vraag die ik al zo vaak heb gesteld sinds hij me vertelde dat hij weg zou gaan.

Hij antwoordt niet en gaat gewoon verder met inpakken.

Uiteindelijk ga ik voor hem staan. ‘Ik wil erover praten, Bill. Dat heb ik nodig. Geef me in elk geval die mogelijkheid.’

Hij negeert me, bijna. De persoon die plotseling zijn intrek heeft genomen in mijn rustige, opgewekte echtgenoot, ken ik niet. ‘We praten al twintig jaar, Abbs. Ik heb je niets meer te zeggen.’

Ik voel dat ik begin te beven. Ik moet iets doen, iets rechtzetten of inpakken of opruimen.

Maar hij sluit zijn koffer, draait zich om en kijkt even uit de enorme raampartij die onze uit bakstenen opgetrokken loftwoning rijk is en die van de vloer tot aan het plafond reikt. Ons nieuwe optrekje is gevestigd in een oude staalfabriek die is omgebouwd tot stijlvolle appartementen. Het uitzicht is adembenemend, met Piedmont Park op de voorgrond, maar hij lijkt het niet eens op te merken.

‘Bel je me?’

Hij staat even stil, zijn schouders hangen. Dan draait hij zich om en voor hij vertrekt, zegt hij met een lusteloosheid in zijn stem die me rillingen bezorgt: ‘Geef me alsjeblieft de ruimte, Abbs. Ik heb wat ruimte nodig.’

Nu zijn ze dus allemaal weg, Bill, Bobby en Jason, en ik zit alleen in onze loft. Ik heb in elk geval genoeg ‘ruimte’.

Ik kan naar de Piedmont Driving Club lopen, waar ik twee keer per week een potje tennis speel en daarna naar het perceel ernaast wandelen, naar de botanische tuinen, waar ik vrijwilligerswerk doe. Of ik kan het pad langs de Beltline in de tegenovergestelde richting aflopen, dan ben ik binnen een paar minuten in de hippe Ponce City Market.

De perfecte locatie, de perfecte ligging, met het zonlicht dat elke ochtend door de ramen naar binnen sijpelt. De zonsondergang aan de achterkant van de woning zal vlammend rood zijn.

Het is allemaal volmaakt, precies zoals ik het wilde. Verschrikkelijk, afschuwelijk volmaakt.

Ik dwing mezelf om zondag naar het huis van mijn ouders te gaan voor de maandelijkse bijeenkomst van de familie Bartholomew-Middleton.

‘Hoi, zus!’ roept Ellie. ‘Hoe gaat het met de verhuizing?’

Ik pers mijn lippen tot een gespannen glimlach. ‘Prima. Een beetje overweldigend, maar prima.’

‘Waar is Bill?’

‘Die is nog in Chicago.’

‘Wat jammer. Normaal gesproken hoeft hij daar het weekend toch niet te blijven?’

‘Een of ander irritant spoedgeval,’ lieg ik.

Ellie krijgt een twinkeling in haar ogen terwijl ze baby nummer zes in haar armen wiegt. Het meisje heet ‘Abigail’ en is naar mij vernoemd. ‘Weet je zeker dat je niet zwanger bent? Je ziet er erg dun en uitgeput uit.’

Even voel ik de verleiding om haar te vertellen over de brede rivier die dwars door het midden van ons bed stroomt. Maar in plaats daarvan grinnik ik. ‘Ja, dat weet ik zeker. Gelukkig niet.’ Mijn kinderen en man zijn net het nest uit gevlogen – en dan zou ik op mijn vierenveertigste zwanger zijn? Nee, dank je wel.

Ik neem de kleine Gail in mijn armen en kir naar haar. Met de grote grijze ogen in haar smalle roomkleurige gezichtje kijkt ze naar me omhoog. ‘Ze is zo mooi,’ zeg ik met verstikte stem.

En dat is waar. Mijn ogen stromen vol en ik laat de tranen over mijn wangen rollen. Omdat ik zo blij ben dat ik dit kleine nieuwe mensje kan vasthouden. En ja, ook omdat ik het gevoel heb dat mijn leven op dit moment één grote puinhoop is.

De volgende ochtend zit ik midden in de woonkamer op de tegelvloer, omgeven door keurig gelabelde dozen. Ik heb er nog geen een opengemaakt. Ik duw mezelf overeind en sleep mezelf door de kamers van de woning. Ik verwens al die dozen, zo mooi ingepakt, die me precies vertellen wat ik moet weten. Ik zou deze plek zonder problemen alleen kunnen inrichten.

Maar daar voel ik absoluut niet de behoefte toe.

Bill is al vijf dagen weg. Geen telefoontjes, geen berichtjes, geen e-mails. Geen vrolijke stem die me van grote afstand plaagt. Niemand die zegt: 'Hé, Abbs met de strakke buikspieren, zie ik je zo in de club voor een work-out voordat we gaan eten?' Geen gelach, hard en uitbundig, aan de andere kant van de lijn of in de deuropening.

Bobby heeft wel een berichtje gestuurd. Elf woorden: *Het gaat super in Wenen. Ik ben echt in Wenen, mam!*

Jason heeft zijn plekje in het kosthuis gevonden en rent nu waarschijnlijk met zijn hoofd in een footballhelm over het veld tijdens de training.

Alleen. Ik voel me verlaten.

Ik maak één doos open. Er staat 'borduurproject' op. Voorzichtig pak ik er een borduurgaas van vijfenveertig bij zestig centimeter uit. 'William Edward Jowett' staat er in witte letters tegen een achtergrond van koningsblauw op geborduurd. Boven zijn naam heb ik een prachtige eik geborduurd met vijftig takken met groene bladeren en naast de takken staan kleine afbeeldingen van de dingen waar mijn man van houdt: auto's, computers, sport en familie. Het project is bijna afgerond, ik heb er al ongeveer twee jaar aan gewerkt en over een maand is het klaar. Nog een verrassing voor Bills vijftigste verjaardag.

Bill is dol op geschiedenis; hij kan zijn stamboom al terugvoeren tot op de hugenoten in het Frankrijk van de zestiende eeuw. Bill is erg gefascineerd door het verhaal van een van zijn voorouders, een man die uit Frankrijk vluchtte en op de kust van Florida belandde. Ik was van plan om volgende week naar Fort Caroline te gaan om daar foto's te nemen van de

hugenotensymbolen op het fort en die vervolgens ook een plaats te geven op het borduurwerk.

Maar zou Bill hier wel zijn op zijn verjaardag, over drie maanden?

Plots klinkt er een klop op de deur. Mijn hart raast in mijn borst. Misschien is het Bill. Misschien slaat hij zijn grote, sterke armen wel om me heen en zegt hij: ‘Hoi, Abbs. Het is goed. Het spijt me.’

Maar het is mijn zus.

Nan stapt naar binnen en kijkt om zich heen. Ik kan zien dat ze haar best doet om niet geschokt naar de dozen te kijken, precies dezelfde dozen als die ook op precies dezelfde plaats stonden toen ze hier een week eerder langskwam.

‘Heb je hulp nodig bij het uitpakken?’

Ik haal mijn schouders op.

‘Ellie had gelijk, je zag er gisteren inderdaad behoorlijk slecht uit. Ik weet dat het zwaar is nu je beide zoons tegelijk uit huis zijn gegaan. En ik vind het echt heel erg voor je dat Bill langer wegblijft. Wat een afschuwelijke timing.’

Zo is het maar net, zus.

‘Wil je een flesje water?’ weet ik uit te brengen. ‘Ik heb een flinke voorraad in de koelkast staan.’

‘Prima.’

Ik haal een flesje LaCroix uit de koelkast. ‘Het is moeilijker dan ik had gedacht. Ik heb geprobeerd alles goed te plannen, maar het loopt altijd anders.’

Nan slaat haar armen om me heen. ‘Abbie, je hebt alles perfect geregeld. Maar zelfs jij hebt af en toe rust nodig.’

Ik heb wat rust nodig. Laat me met rust.

Ik kan de stortvloed aan tranen niet tegenhouden. Ik sla mijn handen voor mijn gezicht en probeer vervolgens de tranen weg te vegen, maar tevergeefs. Uiteindelijk richt ik mijn vertroebelde blik op de verbijsterde Nan en flap ik eruit: ‘Bill is bij me weg.’

‘Wat?’

‘Hij vertelde het vlak voordat we gingen verhuizen. Hij zei

dat hij een opdracht in Chicago heeft waar hij drie maanden mee bezig zal zijn. Hij heeft me geholpen om al onze spullen te verhuizen en de jongens de deur uit te werken en toen is hij vertrokken.'

Tientallen verschillende uitdrukkingen trekken over Nans gezicht. Eerst een klein glimlachje, alsof ze denkt dat ik een grapje maak, dan een frons in haar voorhoofd omdat het duidelijk wordt dat dat niet het geval is. Vervolgens ongeloof. En uiteindelijk kijkt ze alleen nog maar verbijsterd. 'Wauw, Abbie. Dat is krankzinnig. Ik weet even niet wat ik moet zeggen.'

'Ach, ik ook niet. Maar h j wist wel wat hij moest zeggen. Hij zei dat hij even rust nodig heeft omdat hij mijn bemoeizucht niet langer kan verdragen. Ik heb hem gek gemaakt, Nan. Ik heb hem letterlijk gek gemaakt en nu is hij weg.'

We zitten een poosje zwijgend bij elkaar. Nan kan niet ontkennen dat ik een controlfreak ben. Ik heb mijn hele familie lange tijd tot waanzin gedreven. En nu heb ik de drie mensen weggejaagd van wie ik het meest hou.

'Wat moet ik doen?'

Nog voordat ze kan antwoorden, zeg ik: 'Ik heb hem al twintig berichtjes gestuurd. Niets. Geen enkele reactie op mijn telefoontjes. Ik heb hem een mailtje gestuurd waarin ik mijn excuses heb aangeboden voor alles. Misschien moet ik gewoon een vliegtuig pakken naar Chicago.'

Nan buigt zich naar me toe en raakt mijn hand aan. 'Misschien moet je nu gewoon even niets doen.' Haar blik kruist de mijne, haar chocoladebruine ogen gevuld met herkenning. Ze weet wat het is om kapot te gaan. Ze weet alles van verlies.

'Doe alleen wat hij je vraagt. Geef hem de ruimte. Geef hem een adempauze.'

Die opmerking leidt tot nog meer tranen en Nan trekt me naar zich toe.

'De jongens weten het niet,' zeg ik uiteindelijk uit mezelf. 'Ze denken dat hij gewoon aan een lang project werkt. Ik kon het niet aan om hun te vertellen hoe de vork echt in de steel zit.'

EEN PELGRIMAGE DIE ALLES VERANDERT

Abbie Jowett wordt plotseling getroffen door drie zware tegenslagen. Haar oudste zoon vertrekt naar Europa voor een tussenjaar, haar vader begint te dementeren en na twintig jaar ziet haar man hun huwelijk niet meer zitten. Abbies verlangen naar controle is hem teveel geworden.

In een wanhopige poging om haar huwelijk te redden besluit Abbie haar zoon achterna te reizen naar Spanje, om daar samen met hem de beroemde pelgrimsroute Camino de Santiago te lopen. Tijdens hun reis ontmoeten ze Rasha, een Iraanse die in het geheim vluchtelingen helpt, en Caroline, een journaliste die onderzoek doet naar pelgrims.

Ieder van hen heeft haar eigen redenen voor deze reis, maar geen van hen is voorbereid op de schurende kracht van de Camino, die al hun zorgvuldig gemaakte plannen in de war schopt.

Elizabeth Musser schrijft vanuit haar tuinhuisje in Lyon 'entertainment met een ziel', zoals ze het zelf noemt. Ze heeft elf romans op haar naam staan. *Het beloofde land* is een zijdelings vervolg op haar eerdere romans *Aan de andere kant van de bergen*, *Het huis op de heuvel* en *De schuilplaats*.

NUR 302

ISBN 978 90 297 3030 3

9 789029 730303

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT